

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-02-20
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 4472-17

PARTER

Klagande

Nacka Miljövårdsråd
c/o Jan Åman
Plommongatan 9
138 31 Älta

Motpart

1. Park- och naturenheten i Nacka kommun
131 81 Nacka
2. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Nacka kommun
131 81 Nacka

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut 2017-06-26 i ärende nr 505-6700-2017, se bilaga 1

SAKEN

Strandskyddsdispens på fastigheterna Knarnäs 1:1 och Velamsund 1:1 i Nacka kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 513788

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00–16:30

BAKGRUND

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden (nämnden) i Nacka kommun beslutade den 25 januari 2017 att medge dispens från strandskyddsbestämmelserna i efterhand för redan uppförd stängsling på fastigheterna Knarmäs 1:1 och Velamsund 1:1 enligt en ansökan från Park- och naturenheten vid Nacka kommun. Beslutet överklagades till Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) som genom beslut den 26 juni 2017 avslag överklagandet. Nacka Miljövårdsråd (föreningen) har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Föreningen har yrkat att beviljad strandskyddsdispens ska upphävas. Till stöd för sitt överklagande har föreningen hänvisat till vad som anförts i överklagandet av nämndens beslut och lagt till i huvudsak följande.

Möjligheten att bevilja strandskyddsdispens ska tillämpas med stor restriktivitet, särskilt i ett naturreservat. Naturreservatet har inte avsatts för att bevara den biologiska mångfalden, utan endast för att tillgodose det rörliga friluftslivet och vårda och bevara värdefulla naturmiljöer. Även om det inte finns ett förbud mot skogsbyte i de aktuella reservatföreskrifterna innebär detta inte att det är fritt fram för skogsbyte och därmed instängsling. Frågan om skogsbyte behandlas endast kort i reservatföreskrifterna. Av dessa framgår bl.a. att hinder inte bör läggas om det finns ett intresse av att återuppta skogsbyte. I föreskrifterna anges också lämpliga områden för detta. De områden som anges ligger inte i närheten av det nu aktuella strandskyddade området. Skogsskötseln regleras däremot mycket utförligt i skötselplanen. Skogsbyte anges inte som ett skötselalternativ. För att skogsbyte ska kunna utgöra ett sådant allmänt intresse som förutsätts för dispens krävs att det inte kan tillgodoses utanför det strandskyddade området. Det kan inte råda någon tvekan om att skogsbyte kan tillgodoses på andra mer lämpliga platser. Vidare har inte konsekvenserna för djurlivet beaktats. Sammantaget anser föreningen därför att det saknas förutsättningar för att bevilja ansökt strandskyddsdispens.

Park- och naturenheten respektive miljönämnden vid Nacka kommun har förelagts att yttra sig över föreningens överklagande och då särskilt i fråga om varför det föreligger ett behov av att stängsla in just de aktuella delarna av strandskyddat område. Med anledning av föreläggandet har **park- och naturenheten** anfört i huvudsak följande.

Strandskyddet syftar till att trygga allmänhetens tillgång till strandområden samt att bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv på land och i vatten. Den sökta dispensen syftar till att genom bete behålla och öka den biologiska mångfalden i området samt vårda ett gammalt kulturlandskap som har en historik av hävdade öppna marker och skogsbete. På så sätt bevaras inte bara goda livsvillkor för växt- och djurliv, utan betet kan dessutom bidra till att förbättra dessa. Drygt en tredjedel av marken som är inhägnad och omfattas av strandskydd är öppen mark som har en lång kontinuitet av hävd. Öppna marker ska enligt reservatets skötselplan hävdas genom bete eller slåtter. Ängen vid Kärrtorp är dessutom ett särskilt skötselområde där målet med området är ett hävdad gärde med vårdade bryn. Området har en kontinuitet av bete av öppen mark och skogsmark de senaste åren, men också historiskt, vilket gör det särskilt intressant att fortsätta bete på just den platsen istället för att hitta en ny plats att börja om på. Alla skogar är vidare inte lämpade för skogsbete. Det inhägnade området har bra förutsättningar för skogsbete. Området har en hög biologisk mångfald och natur- och kulturvärden knutna till skogsbetet. För att inte naturvärdena ska minska är det viktigt att fortsätta bete i området.

Båda hagar har rikligt med genomgångar för att underlätta för allmänheten att passera, varav merparten är grindar. Dessa finns vid stigar eller stråk, men även på andra ställen för att öka tillgängligheten. På så sätt förhindras varken allmänhetens tillträde till området eller nyttjande av området för friluftssändamål. Kommunen har under senare år inte mottagit några klagomål på instängslingen från allmänheten. Många besökare uttrycker istället att djuren tillför ett extra upplevelsevärde i området. Vid byte av naturreservatets förvaltare uppdagades det att det saknades strandskyddsdispens för staketet, varför detta nu har sökts i efterhand.

Naturvårdsintresset är i detta fall inget enskilt intresse för kommunen, utan ett allmänt intresse som är en värdefull del i arbetet med att uppnå miljökvalitetsmålen. Udden norr om Kärrtorpsängen har mycket höga naturvärden. Skogsstyrelsen har klassat den västra delen av udden som nyckelbiotop, medan resterande delar är klassade som område med naturvärde. Även de öppna markerna och skogen kring Knarnäs är värdefulla ur naturvårdssynpunkt. Kontinuerligt bete av öppna marker möjliggör att små växter får bättre förutsättningar. Betesdjurens tramp och gödsel skapar också förutsättningar för växterna att gro. Vid ett upphörande av hävden skulle naturvärdena snabbt minska och konkurrenssvaga arter som är beroende av kontinuerlig hävd skulle försvinna till fördel för mer konkurrensstarka arter. Så småningom skulle betesmarkerna växa igen. I ett utlåtande av Urban Emanuelsson, professor vid Centrum för biologisk mångfald vid SLU och Högskolan Kristianstad, lyfts värdet fram av skogsbetande kor i Velamsund. Kornas tramp, bete och fläckvisa gödsling bidrar till att skapa en varierad miljö för en mängd olika organismer. Detta har en positiv effekt på svampfloran och insektsfaunan. Att djuren skadar en del träd och rötter bidrar till att återfå en rik vedsvampflora.

Av skötselplanen för naturreservatet framgår att det övergripande målet med området är att vårda det så att dess natur- och kulturvärden samt värden för friluftslivet bevaras. Det framgår också att markerna i Velamsund historiskt sett har haft skogsbete, eller så kallat utmarksbete där djuren stängslades ut från ängs- och åkermarken, troligen i betydligt större utsträckning än nu. Skötselplanen ger exempel på områden där skogsbete kan återupptas, men utesluter inte andra områden. Att skogsbete endast nämns på ett ställe i skötselplanen gör det inte mindre betydelsefullt för skötseln av reservatet.

DOMSKÄL

Vad domstolen ska bedöma och några utgångspunkter för bedömningen

Mark- och miljödomstolens prövning begränsas av det som prövats i underinstansens beslut. Frågan i målet är därför om nämnden har haft fog för att bevilja dispens från strandskyddet för instängsling i det aktuella området.

Tillämpliga bestämmelser och förarbetsuttalanden framgår av länsstyrelsens beslut, utöver vad som anges nedan.

För att strandskyddsdispens ska kunna ges krävs särskilda skäl. Särskilda skäl kan enligt 7 kap. 18 c § miljöbalken bl.a. finnas om det område som dispensen avser behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området (se punkten 5). Av förarbetena till bestämmelsen framgår att detta kan vara åtgärder som betingas av frilufts-, naturvårds-, miljö- eller kulturhistoriska intressen inom strandskyddsområdet (prop. 2008/09:119 sid 106). För att det ska vara ett angeläget allmänt intresse bör den planerade åtgärden långsiktigt ge fördelar för samhället. Som länsstyrelsen har konstaterat är den aktuella åtgärden inte förbjuden enligt reservatsföreskrifterna. Som föreningen har anfört ska en restriktivitet råda när det gäller dispenser i naturreservat.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Park- och naturenheten har anfört att den sökta dispensen syftar till att tillgodose ett allmänt intresse att genom bete behålla och öka den biologiska mångfalden i området samt vårda ett gammalt kulturlandskap med historik av hävdade öppna marker och skogsbete. Detta som ett led i arbetet att uppnå satta miljö kvalitetsmål. Mark- och miljödomstolen finner, i likhet med länsstyrelsen och på de av länsstyrelsen angivna skälen, att det intresse som instängsligen avser att tillgodose är ett angeläget allmänt intresse i den mening som avses i 7 kap. 18 c § första stycket 5 miljöbalken.

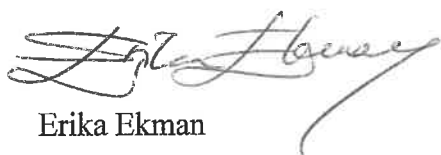
Av samma bestämmelse framgår att en prövning även ska göras i fråga om åtgärden måste företas inom strandskyddat område. Om åtgärden kan lokaliseras utanför strandskyddat område ska den lokaliseringen väljas istället (jfr Mark- och miljööverdomstolens avgörande MÖD 2016:13).

Park- och naturenheten har i målet angett närmare skäl, som redovisats ovan, till varför det är befogat med instängsling på den aktuella platsen och vilken funktion denna fyller just där. Domstolen bedömer liksom länsstyrelsen och nämnden, mot

bakgrund av vad som framkommit om det närmare syftet med instängsligen och de effekter man vill uppnå med bete på platsen, att det har funnits förutsättningar för att bevilja sökt dispens. Dispensen, tillsammans med villkoret om stängselgenombrott, är enligt domstolens mening förenlig med strandskyddets syften i enlighet med 7 kap. 26 § miljöbalken. Dessa syften sammanfaller för övrigt i stora delar med syftena med naturreservatet om att skapa förutsättningar för såväl djur- och växtliv som friluftsliv. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 13 mars 2018.

Erika Ekman

Annika Billstein Andersson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Erika Ekman, ordförande, och tekniska rådet Annika Billstein Andersson. Föredragande har varit tingsnotarien Helles Stoytcheva.

Länsstyrelsen Stockholm

Enheten för överklaganden och juridiskt stöd
Boel Persson

Beslut

1 (5)

Datum
2017-06-26

Beteckning
505-6700-2017
NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 4

INKOM: 2017-08-04
MÅLNR: M 4472-17
AKTBIL: 4

Jan Klippmark
Knarrnäsvägen 9
13432 Gustavsberg

Nacka Miljövårdsråd
Att. Jan Åman
Plommongatan 9
138 31 Älta

NACKA TINGSRÄTT

Ink 2017-08-04

Akt. M. 4472-17
Aktbil. 4

Överklagande av ett beslut om strandskyddsdispens för stängsling av hagar på fastigheterna Knarrnäs 1:1 och Velamsund 1:1 i Nacka kommun

Beslut

Länsstyrelsen avskriyer ärendet i den del som avser överklagande från Jan Klippmark.

Länsstyrelsen avslår överklagandet från Nacka Miljövårdsråd

Bakgrund

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Nacka kommun beviljade i beslut den 25 januari 2017 strandskyddsdispens i efterhand för stängsling inom strandskyddat område på fastigheterna Knarrnäs 1:1 och Velamsund 1:1 enligt ansökan ingiven av Park- och naturenheten i Nacka kommun. I beslutet angavs som villkor att antalet stängselgenombrott skulle vara lika många som de markeringar som fanns i ansökan. Som bakgrund och skäl för beslutet angavs bl.a. följande. Området är inrättat som Velamsunds naturreservat. Närmaste större vattenområde är Höggarnsfjärden som ligger utanför Tegelön. De närmaste berörda vattnen är Velamsundsviken, Kärrtorpsviken samt Gropviken. Strandskyddet gäller 300 meter från strandkanten på land. Området omfattas av riksintresse för kust och skärgård, farled, kulturmiljö och friluftsliv enligt 3 och 4 kap. miljöbalken (1998:808), MB. Naturreservatet har enligt skötselplanen som mål att vårda natur- och kulturvärden samt att bevara värden för friluftslivet. Öppen mark ska hävdas genom bete eller slätter. I skogen finns spår efter tidigare skogsbeten. I skötselplanen nämns att lämpliga områden för skogsbete är nord och sydväst om Velamsunds gård samt norr om Mörbygården. De inhägnade områdena bedöms därmed enligt uppgifter i ansökan förenliga med reservatsföreskrifterna samt skötselplanen. En del av den mark som ingår i hagarna ligger inom strandskyddat område. Stängsel har uppförts för att hävda markerna med bete. För att inte påverka allmänhetens tillgång till markerna finns stängselgenombrott på ett flertal platser utmed de båda stängslen. Åtgärderna är dispenspliktiga enligt 7 kap. 15 § MB. Särskilt skäl för dispens finns enligt 7 kap. 18 c § p 5 MB då området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett allmänt angeläget intresse som inte kan

Datum
2017-06-26

Beteckning
505-6700-2017

tillgodoses utanför området. Enligt naturreservatets skötselplan ska områdets natur- och kulturvärden bevaras. Skogsbetet är en del av den tidigare markanvändningen som kan återupptas i och med stängslingen av området liksom att hävda de öppna områdena med bete. Stängslingen innebär att den betesgynnade florans och faunan i området kan tillvaratas och utvecklas. Genom relativt täta stängselgenombrott tryggas allmänhetens tillgång till beteshagarna. Åtgärden som dispensen avser bedöms därmed vara förenlig med strandskyddets syften. Den fria passagen längsmed stranden säkerställs i enlighet med 7 kap. 18 f § MB genom att stängselgenombrott finns. Vid en intresseavvägning bedöms intresset av att vidta åtgärden i detta fall väga tyngre än det allmänna intresset för strandskydd. Stängslingen innebär inte en sådan inskränkning i det rörliga friluftslivet att den inte kan tillåtas. Växt- och djurlivet för betesgynnade arter kommer att ha möjlighet att utvecklas positivt inom det stängslade området.

Beslutet har överklagats av Nacka Miljövårdsråd, som har anfört bl.a. följande. Beslutet omfattar två olika instängslingar, dels i Kärrtorp, dels mellan Knarrnäs och Fredriksro. För djurhållning i Kärrtorp har kommunen satt upp ett s.k. gunnebstängsel som är 150 cm högt. Stängslet går ner i vattnet på båda ställena. Hela udden är därmed avspärrad. Norrut finns det fyra grindar som kan öppnas, sydväst finns två grindar samt några grindar vid torpet. De sistnämnda saknar betydelse för allmänheten. Fri passage för djurlivet saknas helt. Instängslingarna har allvarlig påverkan på de vilda djuren i Velamsunds naturreservat. Vid ett tillfälle sågs två rådjur springa på varsin sida om stängslet, uppenbart stressade, utan att hitta någon möjlighet att ta sig genom eller över. För djurhållning i Knarrnäs har hela området söder om Knarrnäsvägen och norr om Booledden mellan Fredriksro och Kovikstippen stängslats in. Det kan inte vara ett allmänt intresse att upplåta mark för skogsbete inom ett strandskyddsområde i ett naturreservat som är avsatt främst för det rörliga friluftslivet. De omfattande instängslingarna i norra delen av Velamsunds naturreservat har gjort det nästan omöjligt att utnyttja detta område för friluftsliv i enlighet med reservatets syften. Spår av skogsbete finns på flera platser i reservatet, och i reservatsbeslutet hänvisas i första hand till andra områden än de nu aktuella. Kärrtorp och området mellan Fredriksro och Knarrnäs nämns inte alls som lämpliga områden för skogsbete. Reservatet omfattar 700 ha och det måste därför finnas gott om andra områden utanför strandskyddsområdet att nyttja för detta ändamål. Kommunens enskilda intresse av att få bedriva skogsbete i strandskyddsområdet kan inte ha företräde framför strandskyddets mycket starka allmänna intresse. Detta i synnerhet som strandskyddsområdet ligger inom ett naturreservat där man ska vara ännu mer återhållsam med att ge dispens.

Motivering

Inledningsvis vill Länsstyrelsen framhålla att prövningsramen för detta ärende utgörs av den del av stängslingen som är belägen inom strandskyddat område. Övriga delar berörs således inte.

Talerätt m.m.

Enligt 16 kap. 13 § MB får beslut om bland annat dispens enligt denna balk överklagas av en ideell förening som har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen, inte är vinstdrivande, har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år, och har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd. Av de handlingar som Nacka Miljövårdsråd ingett till länsstyrelsen får föreningen anses ha rätt att överklaga dispensbeslutet enligt kriterierna i 16 kap. 13 § miljöbalken.

Jan Klippmark har gett in en skrivelse som av nämnden har tolkats och översänts som ett överklagande. Jan Klippmark har dock uppgivit i en skrivelse till Länsstyrelsen att hans avsikt inte har varit att överklaga beslutet. Ärendet avskrivs därmed i den del som avser överklagande från Jan Klippmark.

Länsstyrelsen prövar nämndens beslut på talan av Nacka Miljövårdsråd.

Tillämpliga lagrum m.m.

Av 7 kap. 13 § MB framgår att strandskydd, som gäller vid havet och vid insjöar och vattendrag, syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden samt bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

Enligt 7 kap. 15 § andra punkten MB får anläggningar eller anordningar inte utföras inom ett strandskyddsområde, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt.

Enligt 7 kap. 18 b § MB får kommunen i det enskilda fallet ge dispens från förbuden i 15 §, om det finns särskilda skäl.

Som särskilda skäl vid prövningen av en fråga om upphävande av eller dispens från strandskyddet får man enligt 7 kap. 18 c § MB beakta endast om det område som upphävandet eller dispensen avser

1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering är väl avskilt från området närmast strandlinjen,
3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller
6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

Enligt 7 kap. 26 § miljöbalken får dispens från förbudet i 7 kap. 15 § miljöbalken endast ges om det är förenligt med förbudets syfte.

Länsstyrelsens bedömning

Datum
2017-06-26

Beteckning
505-6700-2017

Lagtextens utformning är ett tydligt uttryck för att restriktivitet ska iakttas i fråga om att meddela undantag. Av förarbetena till miljöbalken framgår att vid prövningen av strandskyddsdispenser måste uppmärksammas att strandskyddets syften är långsiktiga och att områden som för tillfället verkar vara av begränsat intresse kan bli betydelsefulla i framtiden. Det är sålunda väsentligt att såväl mindre återstående obebyggda delar av hårdexploaterade kuster och insjöstränder bevaras likväldigt som stora sammanhängande orörda områden. Även om en dispens från förbudet i ett enskilt fall inte synes vara till större skada för strandskyddsintressena, måste det uppmärksammas att på sikt kan dispenser stegvis leda till sammantaget betydande nackdelar på sätt som redan skett genom att stora delar av landets stränder exploaterats. I normalfallet bör alltså inte ytterligare strandområden tas i anspråk. Mot bakgrund av detta innebär dispensgrunden "särskilda skäl" att utrymmet är mycket litet för dispens från förbud som strandskyddet innebär (prop. 1997/98:45 del 1 s. 322).

Vad som kan utgöra särskilda skäl att meddela strandskyddsdispens är bl.a. att området behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området. Enligt förarbetena till bestämmelsen (prop. 2008/2009:119 sid 106) är åtgärder som kan komma ifråga t.ex. sådana som tillgodoser kommunens behov av tätortsutveckling, olika typer av infrastrukturanläggningar, anpassning av miljön för bättre tillgänglighet för funktionshindrade eller åtgärder som betingas av friluftsliv-, naturvårds-, miljö- eller kulturhistoriska intressen inom strandskyddsområdet.

Området som omfattas av det överklagade beslutet är beläget i Velamsunds naturreservat. Ändamålet med reservatet anges vara att i första hand säkerställa ett välfrekventerat friluftsliv- och rekreationsområde. Inom området finns också kulturhistoriskt intressanta miljöer och lämningar, samt värdefull naturmiljö. Som grund för kommunens beslut om naturreservat anges bl.a. följande. I Nacka kommuns översiktsplan som antogs 1992 är Velamsundsområdet rekommenderat som naturområde där särskild hänsyn ska tas till naturvård, kulturminnesvård, rekreation och skogsbruk. Av reservatsföreskrifterna framgår bl.a. att det är förbjudet att uppföra stängsel eller hägnader för annat ändamål än betesdjurshållning. Vidare framgår att naturvårdsområdet ska vårdas så, att dess natur- och kulturvärden samt dess värden för friluftslivet bevaras. För att uppnå detta syfte får idag öppen mark inte tillåtas växa igen. Enligt skötselplanen ska öppen mark i reservatet hävdas genom slåtter eller bete.

I skötselplanen (sid 23) anges vidare att skogen fortfarande bär spår av skogsbete och att återupptaget skogsbete inte ska hindras.

Den sökta åtgärden syftar till att möjliggöra skogsbete inom bl.a. det strandskyddade området. I naturreservatets föreskrifter finns inget förbud mot bete. Föreskrifterna utgör således inget hinder mot åtgärden. Enligt Länsstyrelsens uppfattning ligger det i linje med reservatets syfte att vårda och restaurera ett kulturpräglad landskap. Skogsbete får anses vara en åtgärd som stämmer väl överens med detta syfte. Enligt Länsstyrelsens uppfattning utgör bete inom de nu

Datum
2017-06-26

Beteckning
505-6700-2017

aktuella strandskyddade områdena därmed ett angeläget allmänt intresse, och det finns särskilda skäl att meddela strandskyddsdispens för åtgärden. Vid denna bedömning har Länsstyrelsen även beaktat att beslutet om strandskyddsdispens har förenats med villkor om stängselgenombrott på angivna punkter, vilket underlättar för allmänheten att beträda marken (se MÖD 2016:10).

Mot denna bakgrund har nämnden haft fog för beslutet att medge dispens från strandskyddet för åtgärderna. Vad föreningen i övrigt har anfört föranleder ingen annan bedömning. Överklagandet ska därmed avslås.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt enligt bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av länsassessor Boel Persson. I beslutet har Örjan Hallnäs, miljöhandläggare på Enheten för naturvård, deltagit.

Kopia till:

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Nacka kommun
Park- och naturenheten i Nacka kommun

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL SOM HAR ÖVERKLAGATS TILL MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn, datum för domen samt målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.